

Stručný obsah

Část I

Evoluční ontologie

Kapitola 1

Podstata evoluční ontologie

Seznamuje s konceptem procesuální evoluční ontologie, která může být teoretickým východiskem nejen pro pochopení ontického konfliktu kultury s přírodou, nýbrž i pro interpretaci současných gnoseologických problémů a filosofických souvislostí techniky.

Kapitola 2

Přirozená evoluce

Ukazuje široké filosofické pojetí evoluce a přibližuje průběh i obecný mechanismus přirozené evoluce jako evoluce abiotického vesmíru i pozemské biotické evoluce. Objasňuje příčiny ontického konfliktu evoluce přirozené a evoluce sociokulturní.

Kapitola 3

Přirozená informace

Přináší ucelený pohled na filosofický problém informace, která je představena: 1. jako obsah zprávy; 2. jako obsah paměti systémů s vnitřní pamětí; jako uspořádanost jsoucna (opak entropie). Pozornost je zaměřena na přirozenou informaci genetickou a epigenetickou (neuronální), na strukturní a sémantický aspekt informace a na neuronální informaci člověka.

Kapitola 4

Ontologie přírody

Podává filosofický koncept přírody vesmírné i přírody pozemské. Ukazuje jedinečnost a vysokou informační hodnotu planety Země, která spočívá v tom, že dala vzniknout všem živým systémům včetně člověka a že spontánně vytvořila nezbytné přírodní předpoklady kultury.

Kapitola 5

Ontologie kultury

Kulturu představuje jako umělý otevřený nelineární systém s vnitřní informací, jíž je kultura duchovní. Pozornost věnuje nejen podstatě kulturní evoluce, která je onticky opoziční vůči evoluci přirozené, ale také místu a roli kultury v biosféře.

Kapitola 6

Podstata a role sociokulturní informace

Přibližuje problém emergentního vzniku sociokulturní informace z lidské neuronální informace v kulturní evoluci. Zabývá se problémem objektivitu a kulturně zbarveného obsahu této informace, její ontickou rolí, její sníženou schopností garantovat kompatibilitu kulturního systému s pozemskou přírodou.

Kapitola 1

Podstata evoluční gnoseologie

Definuje předmět a hlavní úkoly evoluční gnoseologie, řeší problém, co je poznání a jaké funkce plní. Zdůrazňuje, že všechny živé systémy poznávají pro to, aby přežily a že problém jejich poznání lze přiblížit metaforou tří čtení. Také sociokulturní poznání je představeno jako ontická procedura kultury a člověk jako jediný onticky tvořivý živočich.

Kapitola 2

Řeč jako fenomén kultury

Představuje lidskou řeč jako produkt kultury i jako nosič jazykově zakódované sociokulturní paměti. Analyzuje sociokulturně formativní funkce lidské řeči, její schopnost vysávat z přírody informaci a ukládat ji do aktivního i pasivního sociokulturního genomu. Věnuje pozornost vztahu řeči a hromadných sdělovacích prostředků.

Kapitola 3

Poznání obyčejné a vědecké

Obyčejné poznání je podmínkou reprodukce lidského života v jakékoli kultuře, ale je také podmínkou reprodukce jakékoli kultury. Musí úzce spolupracovat s poznáním vědeckým, které se vyznačuje obecným charakterem poznatků a teorií a které sleduje nutné, stále a opakující se souvislosti jevů. Vědecké poznání je relativně mladé, má však obecnou platnost a závaznost, s obyčejným poznáním je spojeno popularizací a způsobu své aplikace v kultuře.

Kapitola 4

Problém pravdy

Definuje pravdu jako gnoseologickou kategorii a ukazuje, že pravdivé poznání svým informačním obsahem i ontickou rolí náleží do přírodě opozičního systému kultury. Připomíná, že důraz na pravdivé poznání je důrazem na člověka a lidskou protipřírodní kulturu. Uvádí základní filosofické teorie pravdy a podává jejich kritiku.

Kapitola 5

Kritéria pravdy, problém kompatibility

Ukazuje, že s ohledem na komplikace při ověřování pravdivosti poznání je třeba problém kritéria pravdy rozšířit o hledisko slučitelnosti (kompatibility) kulturních struktur s přírodou. Hledisko kompatibility zjišťuje, zda je nová struktura (přirozená i kulturní) přijatelná širším systémem, v jehož rámci na základě příslušného poznání emergentně vzniká. Hledisko pravdy totiž slučitelnost kulturních struktur s přírodou samo o sobě garantovat nemůže.

Část III

Filosofie techniky

Kapitola 1

Dvě vývojové linie techniky

V běžném povědomí je technika chápána jako neživý nástroj člověka a společnosti. Rozlišení dvou základních linií technického vývoje umožňuje její adekvátnější teoretickou interpretaci. Biotickou linií techniky (lidské bytostné síly – funkční vlastnosti živých systémů – klonování, genové manipulace) bylo bez evolučně ontologického přístupu obtížné rozpoznat, pochopit a pojmenovat

Kapitola 2

Ontická a ekologická stránka techniky

Technika je vysoce aktivním subsystémem kultury. Je to způsob, zpravidla předmětný (člověkem nebo přírodou), jímž člověk (kultura) vnucuje svou vůli okolnímu prostředí (přírodě). Zejména prostřednictvím techniky se člověk prosadil jako jediný uměle onticky tvořivý živočišný druh.

Kapitola 3

Proces evoluce abiotické techniky a technosféry

Evoluce techniky je vázána na tři základní evoluční předpoklady: 1. na „genetickou paměť“ techniky (na projekt); 2. na předmětné tělo technické konstrukce (na fenotyp techniky); 3. na dostatečně mohutný energetický zdroj. Málo objasněným pojmem technosféra rozumíme planetární systém fungování, reprodukce a evoluce techniky.

Kapitola 4

Kompatibilita technosféry s biosférou

Nesoulad ontického řádu technosféry s ontickým řádem biosféry je patrně fatální a nelze jej odstranit jen změnami ve sféře lidského poznání. Primát hlediska dlouhodobé slučitelnosti s prostředím totiž bezvýhradně platí nejen pro biotické, nýbrž i pro technické konstrukce. Pouze technosféra citlivá na změny geografického prostředí, tj. diferencovaná podobně jako biosféra, by mohla ochránit přirozené ekologické niky lokálních kultur.

Kapitola 5

Abiotická technika zemědělská

Zemědělství je převážně biotickou technologií, která je v širokém rozsahu automatizovaná samotnou přírodou, a která je proto vyspělá, energeticky úsporná a bezodpadová. Do biotické zemědělské technologie však vstupuje také technologie abiotická (nástroj–stroj–automat). Teprve citlivá symbióza těchto technologií může vytvořit příznivé podmínky pro všeobecný kulturní vzestup.

Kapitola 6

Abiotická technika informační

Abiotická informační technika navazuje: 1. na vývojovou linii techniky abiotické (na linii nástroj - stroj - automat); 2. na vývojovou linii techniky biotické, tj. na původní způsob získávání, kódování a šíření sociokulturní informace. Informační technika může totiž živou lidskou řeč kódovat druhotně, může ji analogově či digitálně zapisovat, ukládat, zesilovat, přenášet i reprodukovat. Nenahrazuje však lidské myšlení ani proces získávání sociokulturní informace ze struktur člověku vnějšího prostředí.

Úplný obsah

Obsah	5
Úvod	15
Část I – Evoluční ontologie	
1. Podstata evoluční ontologie	21
1.1. Předmět evoluční ontologie	22
1.2. Obecná charakteristika evoluční ontologie	28
1.3. Podstata a vybrané kategorie evoluční ontologie	30
2. Přirozená evoluce	35
2.1. Filosofické pojetí evoluce	36
2.2. Přirozená evoluce vesmíru a Země	38
2.3. Mechanismus přirozené evoluce	40
3. Přirozená informace	45
3.1. Strukturní a sémantický aspekt přirozené informace	47
3.2. Genetická a epigenetická (neuronální) informace	50
3.3. Neuronální informace člověka	54
4. Ontologie přírody	57
4.1. Příroda vesmírná a příroda pozemská	59
4.2. Jedinečnost planety Země	61
4.3. Informační hodnota pozemské přírody	64
5. Ontologie kultury	69
5.1. Podstata, místo a role kultury v přírodě	72
5.2. Dva způsoby utváření kultury	74
5.3. Protipřírodní orientace kultury duchovní	77
6. Podstata a role sociokulturní informace	81
6.1. Geneze sociokulturní informace	82
6.2. Podstata sociokulturní informace	84
6.3. Ontická role sociokulturní informace	87
Část II – Evoluční gnoseologie	
1. Podstata evoluční gnoseologie	97

1.1. Co evoluční gnoseologie zkoumá, co je jejím předmětem?	98
1.2. Co je poznání?	101
1.3. Všechny živé systémy poznávají	104
1.4. Tři úrovně poznávání (čtení) skutečnosti	106
1.5. Člověk – jediný onticky tvořivý živočich	108
1.6. Sociokulturní poznání a skutečnost	109
2. Řeč jako fenomén kultury	113
2.1. Vznik a funkce řeči	114
2.2. Zkušenost řeči a řeč zkušenosti	116
2.3. Řeč a hromadné sdělovací prostředky	120
3. Poznání obyčejné a vědecké	125
3.1. Poznání obyčejné	126
3.2. Změna charakteristického jádra	127
3.3. Rámec teoretického poznání	129
3.4. Poznání vědecké	132
3.5. Co problematizuje vědecké poznatky?	134
4. Problém pravdy	137
4.1. Pravda jako antropologická hodnota	140
4.2. Gnoseologické pojetí pravdy	142
4.3. Základní teorie pravdy	144
5. Kritéria pravdy, problém kompatibility	149
5.1. Pravda a kompatibility	152
5.2. Co prověřuje hledisko kompatibility?	154
 Část III – Filosofie techniky	
1. Dvě vývojové linie techniky	161
1.1. Rozlišení techniky abiotické a biotické	162
1.2. Tradiční pojetí techniky	163
1.3. Předmětné tělo biotické techniky	164
1.4. Předmětné tělo abiotické techniky	166
2. Ontická a ekologická stránka techniky	169
2.1. Dvě formy sociokulturní integrace technického systému	170
2.2. Protipřírodní povaha techniky	172
2.3. Ontická a ekologická role techniky	173
3. Proces evoluce abiotické techniky a technosféry	177
3.1. Tři předpoklady evoluce	178

3.2. Evoluce abiotické techniky: nástroj–stroj–automat	179
3.3. Evoluce a expanze technosféry	182
4. Kompatibilita technosféry s biosférou	189
4.1. Tři důvody pro omezování ekologicky nežádoucí techniky	190
4.2. Sedmkrát o přibližování technosféry k biosféře	192
4.3. K problému biofilní transformace kultury a technosféry	194
5. Abiotická technika zemědělská	197
5.1. Podstata zemědělské technologie	199
5.2. Instrumentální perioda zemědělství	202
5.3. Mechanizace zemědělství	203
5.4. Problémy zemědělství ve třetí civilizační vlně	206
6. Abiotická technika informační	209
6.1. Návaznost na vývoj abiotické techniky	211
6.2. Návaznost na vývoj lidské řeči, poznání a myšlení	214
6.3. Člověk a informační technika	216
Shrnutí	221
Příloha	225
Glosář	229
Věcný rejstřík	233
Jmenný rejstřík	241
Literatura	245